कः मूर्खः ?

• जोनटि

कस्मिंश्चित् ग्रामे कश्चन वृद्धः आसीत् । कदाचित् सः नगरं गतवान् । तत्र कार्यं समाप्य ततः ग्रामं प्रति प्रस्थितवान् । सः पादाभ्यामेव चलति स्म । नगरात् ग्रामः दूरे आसीत् । वृद्धः सावधानं चलितवान् । परन्तु शीघ्रमेव सः श्रान्तः अभवत् । तस्य पादयोः वेदना जाता । 'कथं ग्रामः प्राप्तव्यः ?' इति तस्य मनसि चिन्ता उत्पन्ना ।

किञ्चिद्दूरगमनानन्तरं सः कस्यचित् वृक्षस्य छायायाम् उपविष्टवान् । तत्र परस्परं कलहमग्नौ द्वौ युवकौ दृष्टवान् । वृद्धः कुतूहलेन तौ पृष्टवान् - ''किमर्थं कलहं कुरुतः भवन्तौ ?'' इति ।

तयोः अन्यतरः उक्तवान् - ''आवयोः मध्ये कतरः बुद्धिमान् ? कतरः बलवान् ? इति ज्ञातुम् इच्छावः । वस्तुतः अहमेव बुद्धिमान् । अहमेव बलवान् च । परन्तु एषः तत् नाङ्गीकरोति'' इति ।

''एषः यत् वदति तत् असत्यम् । अहमेव बुद्धिमान्, अहमेव बलवान्'' इति अन्यः युवकः उक्तवान् ।

तत् श्रुत्वा वृद्धः उक्तवान् - ''किमर्थं वृथा कलहं कुरुतः ? अहं निर्णयं श्रावयामि । यः मां स्कन्धेन उन्नीय ग्रामं प्रापयति सः एव बुद्धिमान्, सः एव बलवान् च'' इति ।

तौ द्वौ अपि ''अहं प्रापयामि, अहं प्रापयामि'' इति वदन्तौ तम् उन्नेतुम् उद्युक्तौ । तदा वृद्धः उक्तवान् - ''एवं क्रियताम् । अहं द्वयोः मध्ये उपविशामि । भवन्तौ माम् उन्नीय नयताम्'' इति ।

तौ तत् अङ्गीकृतवन्तौ । ततः तम् उन्नीय शीघ्रगत्या चलन्तौ तं ग्रामं प्रापितवन्तौ । गृहस्य पुरतः तम् अवतार्य पृष्टवन्तौ - ''इदानीं वदतु । आवयोः मध्ये कतरः बुद्धिमान् ? कतरः बलवान् ?'' इति ।

वृद्धः हसन् उक्तवान् - ''भवन्तौ द्वौ अपि बलवन्तौ । किन्तु न बुद्धिमन्तौ । अपि तु मूर्खौ । यतः विनावेतनं मां एतावत्पर्यन्तं प्रापितवन्तौ भवन्तौ कथं बुद्धिमन्तौ भवतः ?'' इति ।

तत् श्रत्वा तौ युवकौ झटिति तं वृद्धं पुनरपि उन्नीय प्रस्थितवन्तौ । ''अरे, किमिदम्? किं कुरुतः ?'' इति वृद्धः यावत् पृच्छन् आसीत् तौ बलात् तं गृहीत्वा धावन्तौ तदेव स्थानं प्रापितवन्तौ, यत्र पूर्वं सः उपविष्टः आसीत् ।

''भोः वृद्ध ! अधुना कः मूर्खः इति भवान् एव चिन्तयतु'' इत्युक्त्वा तौ युवकौ ततः गतवन्तौ । वृद्धः आत्मानं निन्दन् तत्रैव उपविष्टवान् । ❑❑